

נשיא ומייסד
הרב שאול ישראלי זצ"ל

חמדת ימים HEMDAT YAMIM

פרשת השבוע אחרי מות-קדושים תשפ"א

על "בין אדם לחברו" מה מכפר?

הרב יוסף כרמל, ראש כולל 'ארץ חמדה'

חטא העגל הוא תוצאה של חטא מכירת יוסף! הקפדה על "בין אדם לחברו" הכרחית, גם כאשר יש רמה גבוהה ב"בין אדם למקום". דברינו לפרשיות שמייני ותזריע מצורע דנו בנושאים אלה.

פרשת אחרי מות פותחת בעבודת הכהן הגדול ביום הכיפורים ובאזכור מות בניו של אהרון: "וַיִּדְבֹר יִקְנֹק אֶל מֹשֶׁה אַחֲרֵי מוֹת שְׁנֵי בְנֵי אֶהֱרֹן בְּקָרְבָּתָם לִפְנֵי יִקְנֹק וַיִּמָּתוּ" (ט"ז א). ההקשר לכאורה פשוט. שני בני אהרון מתו בהקטירם קטורת שלא כדין. אחת העבודות המרכזיות ביותר של הכהן הגדול ביום הכיפורים היא הקטרת הקטורת, לכן כדאי להזהיר את אהרון תוך אזכור מות בניו. כך הסביר פרשנדא – רש"י (ובעקבותיו ראשונים רבים): "משל לחולה שנכנס אצלו רופא. אמר לו אל תאכל צונן ואל תשכב בטחב. בא אחר ואמר לו אל תאכל צונן ואל תשכב בטחב שלא תמות כדרך שמת פלוני. זה זרזו יותר מן הראשון, לכך נאמר אחרי מות שני בני אהרון". בשולי גלימתו ואחרי בקשת המחילה, נציע הסבר נוסף. בעבודת הכהן הגדול ביום הכיפורים מודגשת דווקא הזהירות שלא לתת אזכור לחטא העגל, בעת הכניסה לקדש הקדשים עם הקטורת (וכך גם בשאר העבודות הפנימיות).

וז"ל הכתוב: "בְּזֹאת יָבֵא אֶהֱרֹן אֶל הַקֹּדֶשׁ בְּפָרֹן בֶּן בְּקָר לְחִטָּאת וְאֵיל לְעֹלָה: כְּתַנְתָּ בְּדִ קֹדֶשׁ יִלְבָּשׁ וּמְכַנְּסֵי בֶד יִהְיוּ עַל בְּשָׂרוֹ וּבְאֲבָנָיִם בְּד יִחָגֵר וּבְמַצְנֶפֶת בְּד יִצְנֹף בְּגָדֵי קֹדֶשׁ הֵם וְרַחֲצֵן בְּמִים אֶת בְּשָׂרוֹ וּלְבָשֶׁם" (שם ג – ד). כך הסביר רש"י: "מגיד שאינו משמש לפניו בשמונה בגדים שהוא משמש בהם בחוץ, שיש בהם זהב, לפי שאין קטיגור (חטא עגל הזהב) נעשה סניגור (יום סליחה וכפרה), אלא בארבעה (בגדים), ככהן הדיוט". היום שנקבע לדורות כיום סליחה וכפרה, הוא היום שבו התבשר עם ישראל כי הקב"ה סלח לו על חטא העגל. כיוון שהעגל נעשה מזהב, אין לעבוד עבודות פנימיות בבגדי זהב, אלא אך ורק בבגדי לבן. כבר הוכחנו מכמה מקורות כי חטא העגל קשור בטבורו לחטא מכירת יוסף. אם כך, כיצד עבודת יום הכיפורים מכפרת על חטא זה?

במשנה האחרונה של מסכת יומא מצינו: "עבירות שבין אדם למקום יום הכפורים מכפר, עבירות שבין אדם לחבירו אין יום הכפורים מכפר עד שירצה חברו. דרש רבי אלעזר בן עזריה (ויקרא ט"ז ל) 'כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם לפני יקנך תטהרו', עבירות שבין אדם למקום יום הכפורים מכפר עבירות שבין אדם לחבירו אין יום הכפורים מכפר עד שירצה את חברו" (פ"ח מ"ט).

לכאורה קשה, הרי גם עבירות של "בין אדם לחברו" הם לפני השם, ומי שעובר על "בין אדם לחברו" עובר באותו רגע גם על "בין אדם למקום"?

לכן נציע, כי רבי אלעזר בן עזריה סמך את דבריו לא רק על הרמז בפסוק, אלא בעיקר על העובדה שיום הכיפורים איננו מכפר על חטא מכירת יוסף, כיוון שהוא שייך לתחום של "בין אדם לחברו". בחטאים ש"בין אדם לחברו" יש לטפל ע"פ שייכותם. שום עבודה בקודש לא תועיל לסליחה מלמעלה כל עוד לא הייתה סליחה מלמטה.

גם שני בני אהרון מתו בגלל חטא מכירת יוסף, זו הסיבה שהם מוזכרים בהתחלת פרשת אחרי מות, בפתיחה לסדר העבודה ביום הכיפורים.

דווקא בימי ספירת העומר נדגיש ונחזור, נדגיש ונבקש שננהג כבוד זה בזה!!!

לע"נ חברי הנהלת 'ארץ חמדה'

לע"נ מרת שרה ונגרובסקי ע"ה בת ר' משה זאב י' בתמוז תשע"ד	לע"נ הרב שלמה מרזל זצ"ל י' באייר תשע"א	לע"נ הרב ראובן אברמן זצ"ל ט' בתשרי תשע"ו	לע"נ מר משה וסרצוג ז"ל כ' בתשרי תשפ"א	לע"נ מר שמואל וגבי אסתר שמש ז"ל י"ז בסיוון / כ' באב
לע"נ ר' אליהו כרמל ז"ל ח' באייר תשע"ו	לע"נ הרב ישראל רוזן זצ"ל י"ג בחשוון תשע"ח	לע"נ מרים שטרן ע"ה נלב"ע ה' באב תשע"ט	לע"נ ר' מאיר וגבי שרה ברקפלד ז"ל (שרה - ט"ז בטבת תש"ף)	לע"נ הרב אשר וסוזן וסרטייל ז"ל ט"ז בכסלו / אלול תש"ף
לע"נ מרת טובה גיטל בת שלמה זלמן גרינפלד ז"ל גיבורה, ניצולת שואה וצדיקה שהעמידה דור ישרים יבורך	לע"נ הרב יוסף מרדכי שמחה שטרן ז"ל נלב"ע כ"א באדר א' תשע"ד	לע"נ מרת גיטה ור' אברהם קליין ז"ל ד' באב / י"ח באייר	לע"נ שמואל רוזנהק ז"ל נלב"ע ו' באייר תשע"ג	לע"נ נועה רבקה בת מלכה ברכה ומשה
		לע"נ יחזקאל וחנה צדיק ע"ה י"א באייר תשע"ו / י"ט בתשרי תשפ"א		

לע"נ הנופלים במערכה על הגנת המולדת הי"ד

עורך: הרב הדיין עקיבא כהנא, חוקר במכון משפט והלכה בישראל

השקעה בחברה בע"מ שנכשלה והרמת מסך

ארץ חמדה גזית ירושלים / שבט תשפ"א / תיק מס' 80067

דיינים: הרב חיים בלוך, הרב עדו רכניץ, הרב ישועה רטבי

המקרה בקצרה: התובעים הם בני זוג, שאינם בקיאים בתחום ההשקעות, שהשקיעו 200,000 ₪ בפרויקט שהוצע להם על ידי הנתבע, שהיה ידיד שלהם. בפועל, הכסף הועבר לנתבעת שהיא חברה השייכת לנתבע. תמורת ההשקעה, התובעים היו אמורים לקבל מניות בחברה חדשה שתקום ותהיה בעלים על הפרויקט. מאז ההשקעה עברו למעלה מחמש שנים, ועד למועד הדין לא התקבל היתר בניה לפרויקט ובוודאי שההשקעה לא נשאה רווחים.

התובעים טענו כי בהסכם שנחתם התחייב הנתבע לפתוח חשבון נאמנות ולהפקיד בו את כספי ההשקעה עד להקמת חברה חדשה שתפעיל את הפרויקט. התובעים פנו מספר פעמים לנתבע, שדחה אותם בכל פעם, רק לאחר כשנתיים מההשקעה הם הבינו שהנתבע השתמש בכספים ולא הפקיד אותם בחשבון נאמנות. כעת הם תובעים את הקרן בתוספת רווחים של 7% לשנה כפי שלטענתם מופיע בהסכם שנחתם ביניהם. הם בקשו לחייב את הנתבע באופן אישי, ולא רק את החברה, שאין בקופתה כסף.

לטענת הנתבע, הוא הבהיר לתובעים שיש סיכון בהשקעה הזו, ולמרות שהוא חשב שהפרויקט יתקדם במהירות, בפועל בגלל עיכובים שונים טרם התקבל היתר בניה. לטענת הנתבע סעיף הנאמנות הוא טעות סופר והיה ברור שיעשה שימוש בכסף של התובעים לצורך קידום הפרויקט. בנוסף, הוא ביקש מבית הדין למחוק את התביעה האישית כנגדו וביקש שהתביעה תהיה כנגד החברה בלבד.

פסק הדין: על הנתבעת ועל הנתבע לשלם לתובעים באופן אישי 230,000 ₪ בסך הכל.

נימוקים בקצרה:

ראשית כל, בחוזה שבין הצדדים נקבע שאם לא יתקבל היתר בניה לפרויקט בתוך שנתיים, יש לראות בכך כשלון של ההשקעה, לכן ההשקעה נכשלה.

א. האם הופר החוזה בכך שהכסף לא הופקד לחשבון נאמנות?

נשאלת השאלה כעת האם העובדה שהכסף לא הועבר לחשבון נאמנות היא פגיעה? לטענת הנתבע סעיף הנאמנות הוא טעות סופר. בית הדין לא קיבל את טענתו, משום שעל מנת לקבוע שיש טעות סופר בשטר יש צורך בהוכחה. כפי שכתב הרמ"א (ח"מ מט, ב) שטענת טעות מתקבלת רק כשיש הוכחה התומכת בכך. וכן עולה מדברי התומים (מט, ה). הבית מאיר (סי' ד) כתב שטענת טעות סופר מתקבלת כאשר מדובר בפרט שלא רגילים להבחין בו. אולם, במקרה זה מדובר בפרט מרכזי ובולט. לפיכך, נקבע כי הנתבע הפר את ההתחייבות שלו בחוזה.

ב. האם התובעים מחלו על ההפרה?

כשהתובעים גילו שהכסף לא הופקד בחשבון נאמנות, הם לא דרשו את הכסף בחזרה מיידית. לפיכך, יש לשאול האם מדובר במחילה על הפרת החוזה?

בית הדין סבר כי גם אם היתה מחילה, הרי שהיא "מחילה בטעות" וההלכה היא (רמ"א ח"מ רמא, ב) שמחילה בטעות אינה נחשבת למחילה. המחילה היתה רק על דעת דברי הנתבע שהיתר בניה יתקבל בקרוב, ובדיעבד התברר שהדברים היו שגויים, ממילא המחילה היתה בטעות. בנוסף לא ברור שהתובעים מחלו על זכותם לקבל את הכסף, ובמקרה של ספק, כיון שהתובעים מחזיקים בשטר, הרי שהמחילה אינה תקפה (שו"ת מהרש"ם ב, קלג, בשם שו"ת שבות יעקב א, קכד). אשר על כן, נקבע כי התובעים לא מחלו על הפרת החוזה.

ג. הסעד המגיע לתובעים

ברור שעל הנתבע להשיב לתובעים את הקרן בסך 200,000 ₪. התובעים טענו שעל פי החוזה מגיע להם 7% רווח לכל שנה שבה הכסף היה אצל הנתבעים. בית הדין דחה טענה זו, וקבע כי בחוזה נכתב רק שאם לא יהיו רווחים של 7% לשנה, אזי ההשקעה נכשלה, אך לא נכתב כי זהו הרווח המגיע לתובעים בכל מצב.

כעת בית הדין דן בשאלה מה שיעור הפיצוי המגיע לתובעים על פי הדין. כמה מהפוסקים קבעו כי יש לחייב בפיצוי על אובדן רווחים ברור, כפי שכתב ערוך השלחן (ח"מ רצב, כ) שזה נחשב כ"גרמיי". במקרה זה התובעים יכלו להשקיע את הכסף בבורסה דרך אחת מחברות הביטוח ללא כל קושי. לפי חישוב בית הדין הרווח היה עומד במקרה כזה לפחות כ-9% מהקרן. בנוסף, הנתבעים הרוויחו מהכסף שקיבלו מהתובעים והשקיעו בקידום הפרויקט, אף שכרגע הרווח אינו ניתן למימוש. במקרה שבו אדם לקח את כספי חברו בניגוד לרצונו של חברו והשקיע אותם בעסק שהניב רווחים, עולה מנתיבות המשפט (חוות דעת ביאורים יו"ד קסח-קסט ס"ק יד) שהוא חייב לשלם לחברו על הרווחים. כיון שקשה לאמוד את הרווחים הללו, בית הדין קבע אפשרה כי על הנתבע לשלם 9% מהקרן בתמורה לרווחים אלו, סך הכל 18,000 ₪.

בנוסף, בית הדין חייב את הנתבע בהוצאות משפט משמעותיות.

התובעים ביקשו לחייב את הנתבע באופן אישי, אך הנתבע טען שההסכם היה מול חברה בע"מ. בהסכם הבוררות של בית הדין הצדדים חותמים על כך שהם מכירים בעקרון של אישיות משפטית נפרדת של חברות, וגם בהטלת אחריות אישית במקרים מסוימים. מכיון שבית הדין קבע כי הנתבע הפר את סעיף הנאמנות הרי שיש לראות זאת כגזילה. במקרה כזה קובע סעיף 54א לחוק החברות כי אדם לא יוכל להסתתר מאחורי חברה. בנוסף, במקרה הנדון החברה שייכת באופן בלעדי לנתבע, שהחליט להפר את החוזה שעליו הוא חתם. כמו כן, הנתבע יוכל לקבל מהחברה שלו החזר על הפיצוי שישלם לתובעים. בנוסף, יש לציין כי גם בית המשפט כתב כי יש להקל ב"הרמת מסך" בחברה משפחתית, לכן הנתבע מחויב לשלם לתובעים באופן אישי.

למעבר לפסק הדין

ניתן ליצור קשר עם הכותבים דרך: info@eretzhemdah.org

<p>לע"נ שלמה דוד בן זלמן ושרה אבנית ז"ל נלבי"ע סיון תשע"ט</p>	<p>לע"נ רבי יעקב ז"ל בן אברהם ועיישה וחנה בת יעיש ושמחה סבג</p>	<p>לע"נ גב' לורין הופמן ז"ל</p>	<p>לע"נ חיים משה בן קוקה יהודית כהן ז"ל נלבי"ע ז' בתשרי תשע"ה</p>	<p>לע"נ סוזי בת עליזה כהן ז"ל נלבי"ע כ"ד בחשוון תשע"ח</p>
--	--	---	---	--

לע"נ הנופלים במערכה על הגנת המולדת הי"ד

שו"ת במראה הבזק

(מתוך ח"ט)

Florida, USA

פלורידה, ארצות הברית

אב תש"ע

מינוי אישה לנשיאת בית כנסת

שאלה

האם חברי בית כנסת אורתודוקסי רשאים למנות אישה לנשיאת בית הכנסת?

תשובה

- לדעת פוסקים רבים הדבר מותר¹, אך יש פוסקים שאסרו².
- אם המינוי יוסיף יראת שמים ויגרום לנשים ומשפחות להגיע אל בית הכנסת – הדבר אף מומלץ³.
- אם הדבר יגרום לחולשה ומרד כנגד המנהגים – יש להימנע מכך.
- אם המינוי יעורר מחלוקת בבית הכנסת יש לפעול אך ורק בדרכי נועם, מפני שמחלוקת ציבורית – נזקה מרובה.

¹ פסק הרמב"ם (הלכות מלכים א, ה): "אין מעמידין אשה במלכות, שנאמר 'מלך' (דברים יז, טו) ולא מלכה, וכן כל משימות שבישראל אין ממנים בהם אלא איש". מקור דברי הרמב"ם הוא מדברי הספרי (דברים פי קנז): "שום תשים, מת מנה אחר תחתיו. 'מלך', ולא מלכה... דבר אחר: 'שום תשים עליך מלך', מצות עשה. 'לא תוכל לתת עליך איש נכרי', מצות לא תעשה. 'איש נכרי', מיכן אמרו: האיש ממנים פרנס על הציבור ואין ממנים האשה פרנסת על הציבור". אמנם, מכמה טעמים נראה שאין ללמוד משם שיש להימנע מלמנות אישה לנשיאת בית כנסת:

א. הראשון לציין הרב בן ציון חי עזיאל (פסקי עזיאל בשאלות הזמן, סי' מד) והרב הראשי לתל אביב הרב חיים דוד הלוי (בספרו מים חיים, חלק א סי' ע) פסקו שהאיסור הוא למנות אישה לשררה על הציבור, אך אם הציבור עצמו בוחר באישה ומקבל אותה – אין מניעה בכך. ולפי זה, אם חברי בית הכנסת מקבלים על עצמם שאישה תהיה הנשיאה – אין מניעה בכך. מקורם הוא מדברי הרמב"ן (חידושי הרמב"ן שבועות על ע"א) שכתב על דבורה הנביאה: "ומאי דכתיב 'והיא שופטה את ישראל' – פירושו מנהגת, שעל פיה ובעצתה היו נוהגין זה עם זה, כדן מלכה. ואף על גב דאמרין בספרי 'שום תשים עליך מלך, ולא מלכה', נוהגין היו בה כדן מלכה. אי נמי מקבלין היו דבריה ברצונם". וכן כתבו הרשב"א והריטב"א (בחידושיהם לשבועות שם), ואת דבריהם הביא הברכי יוסף (חושן משפט סי' ז ס"ק יא). אמנם, אין ראיה גמורה מדברי הרמב"ן, כי ייתכן שכוונתו היא שהציבור רק נהג בפועל לפי דברי דבורה, אך היא מעולם לא מונתה במינוי רשמי, אך אם ממנים אישה במינוי רשמי, אף שהציבור מקבל אותו עליה – הרי זה בכלל מה שקבעו שאין ממנים אישה. וראה משא ומתן בעניין זה בשו"ת פרי מלכה (סי' סז-עא). וכן ראה בחוות בנימין (חלק א סי' יב) בעניין מינוי גוי לשררה, שדחה סברה זו. על כל פנים, לגבי שררה על מקום מסוים ואינה על כלל ישראל, דעת הראשון לציין הרב מרדכי אליהו (תחומין חלק ז עמ' 518-519) והראשון לציין הרב אליהו בקשי דורון (שו"ת בנין אב, חלק א סי' סה) היא שהציבור רשאי לקבל על עצמו אישה (וראה בספר משטר ומדינה בישראל על פי התורה חלק ב עמ' 542 הערה 24).

- ב. מו"ר הגר"ש ישראלי (חוות בנימין סי' יב) פסק כי מינוי לזמן אינו דומה למינוי של מלך, מפני שמינוי למלך עומד לעולם ועובר בירושה, ורק מינוי כזה מוגדר כשררה. אך מינוי לזמן שאפשר לסלקו אינו אלא כשליח לבצע פעולות מסוימות, ואינו מוגדר כשררה. לפי זה, נשיאות בית כנסת אינה 'שררה'. בדומה לכך כתב הרב שמואל אלימלך טוירק (בשו"ת פרי מלכה, סי' סז): "דאפילו להרמב"ם אין איסור למנות אשה רק במינוי שיש בה שררה וכפייה, אבל בקהילות שלנו הנשיאים רק מוציאים לפועל מה שחברי בית הכנסת או ההנהלה מחליטים, ואין זה שררה אלא עבדות".
- ג. הרב אפרתי (חוברת שערי צדק, חלק ו עמ' 254) מביא בשם אחד מגדולי ישראל להליץ על המנהג שבחורים נשים, מפני שאין זו שררה מוחלטת, שהרי כולם כפופים לחוקים. ולפי זה, אם לבית הכנסת יש תקנות וחוקים שהנשיא כפוף להם – הנשיאות אינה מוגדרת כשררה.
- ² הגר"מ פיינשטיין (אגרות משה, יו"ד חלק ב סי' מה) כתב שלכתחילה אין למנות אישה לשררה כדי לחוש לדעת הרמב"ם. אולם אף לדעתו, ישנם ראשונים רבים שחולקים על הרמב"ם, ואם יש צורך אפשר לסמוך על דעתם. וכן נכתב לאסור בשם הגר"י סולובייצ'יק (הרב צבי שכטר, מפנינו רבנו: קונטרס בעניני פסק הלכה, בתוך בית יצחק לח, תשס"ו, עמ' 28) וכן אסר בשו"ת משנה הלכות (חלק ז סי' רנד).
- ³ כלל נקוט בידינו: משפחה שבה האישה באה לבית הכנסת – גם שאר בני המשפחה יגיעו בעקבותיה.

בשם צוות המשיבים ובברכת התורה,

הרב משה ארנרייך הרב יוסף כרמל
ראשי הכולל

חברי הועדה המייעצת:
הרב זלמן נחמיה גולדברג
הרב נחום אליעזר רבינוביץ
הרב ישראל רוזן

ניתן ליצור קשר עם הכותבים דרך: info@eretzhemdah.org

הספר משטר ומדינה בישראל על פי התורה (4 כרכים) מאת הרב נפתלי בר אילן, יצא לאור בעריכה חדשה בהוצאת מכון "ארץ חמדה".

הספר מתמודד עם אתגרי השעה הניצבים בפני המדינה היהודית העצמאית ע"י ניתוח וביורו מקיפים במקורות. בין הנושאים הנדונים - משטר דמוקרטי ומלוכני, שלטון החוק, הפרדת רשויות, ביקורת שיפוטית, טוהר השלטון, מדיניות פסקלית ומוניטרי, שירותי רווחה, סל תרופות, איכות הסביבה, משפט בינלאומי, אמנת ג'נבה, כבוד האדם וחירותו, פיתוח האישיות, זכויות אזרח ועוד ועוד.

זכה בפרס הרב קוק ובפרס הרב ישראלי של מכון ארץ חמדה.

לרכישה

חדש - "צפנת ישעיהו" מאת הרב יוסף כרמל

הנביא ישעיהו פעל באחת מהתקופות הסוערות והדרמטיות ביותר בחיי האומה הישראלית, תקופה של ציפייה למשיח שנשברה ברעש אדמה נורא, וחוללה גם מהפך רוחני ופוליטי. האור בקצה המנהרה הפציע שוב רק בימיו של חזקיהו. צפנת ישעיהו: מעוזיה עד אחד מפגיש אותנו עם שלושה מלכים שעמדו בצומת היסטורי זה בתולדות עמנו: עוזיה, המלך שדרש את האלוהים אך לקה בצרעת בעקבות חטאו; יותם, המלך הצדיק ביותר בתולדות עמנו; ואחז, המלך אשר הכיר בקב"ה אבל לא האמין בהשגחתו.

בביאורו לנבואות ישעיהו, נצמד הרב כרמל, לדברי חכמינו וגדולי הראשונים, ומציע דרך מרתקת ללימוד תנ"ך בעקבות חז"ל. קריאה זו מבהירה את התכנית האלוהית ומבררת סוגיות עקרוניות באמונה. צפנת ישעיהו מגלה לקורא את משמעות הנבואות לדורו של הנביא ואת הרלוונטיות שלהן לדורנו.

לרכישה

מתפללים לרפואתם השלימה של:

טל שאול בן יפה
ישראל עמיחי בן לאה
רבקה רינה בת גרוונה נתנה

ניר רפאל בן רחל ברכה
חנן הראל הכהן בן דרורה
מאירה בת אסתר
חוה רָאנְלָה בת פֵּיילָא
בתוך שאר חולי עם ישראל

ישראל בן רבקה
אריה יצחק בן גאולה מרים
משה בן שרה הכהן
נטע בת מלכה